

σας γελάει με τις ντιλετάντικες κι άνεπιστημονικές αντίληψεις, με τις οποίες υπερασπίζονται το ζήτημά τους οι όπαδοί της έπίσημης γλώσσας—ο Καθηγητής στην Αθήνα Μιστριώτης επί κεφαλής — και θαμάζει με την έλλειψη παρατηρητικότητας κι αυτοεχτίμησης που δείχνουν, βρίζοντας τή μητρική τους γλώσσα, δηλ. τή γλώσσα του λαού. Δέν άξίζει τον κόπο νά ασχοληθούμε περισσότερο μ' αυτά τὰ πράματα. Όποιος θέλει νά μάθει σχετικά ἄς διαβάσει τὸ βιβλίο τοῦ μακαρίτη Κ. Κρουμπάχερ «τὸ πρόβλημα τοῦ έλληνικοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος» (Μόναχο 1903), ὅπου ἀναπτύσσεται διεξοδικά ἡ ἱστορία τοῦ ζητήματος καὶ ὑποστηρίζεται έντονα ἡ ἀνάγκη τῆς μεταρρύθμισης· φυσικά ὁ Κρουμπάχερ ἐμπαίχτηκε καὶ συκοφαντήθηκε γι' αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικό, μὰ καὶ συγχρόνως ἐμπνευσμένο ἀπὸ θερμότητα ἐνδιαφέρο γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἔργο του, κι ἀκόμα σήμερα βρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ξεχωριστοῦ ἐπιστήμονα πὸν τόσο πρόωρα χάσαμε. Όποιον θέλει νά γνωρίσει με συντομία τὸ γλωσσικὸν ἄγωνα καὶ τίς αἰτίες του, τὸν παραπέμπουμε σὲ δύο παλαιότερα ἄρθρα μου: «Οἱ τελευταῖες ταραχές τῆς Ἀθήνας καὶ ἡ μετάφραση τοῦ Εὐαγγελίου στὴ νέα έλληνική» στὸ περιοδικὸ «Grenzboten» 1902 (I) 137 ἐππ. καὶ «Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας» στὸ περιοδικὸ «neue Jahrbücher für das Klassische Altertum» 17 (1906) 246 ἐππ. Ὅτι εἶχα πεῖ πρὸ χρόνια ταιριάζει καὶ γιὰ τὴν τελευταία φάση τοῦ γλωσσικοῦ ἄγωνα.

Ἄν οἱ ἐπιστήμονες πὸν ἀπὸ καθαρὸ ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρω ασχολοῦνται με τὴ νεοελληνικὴ γλώσσα δέν εἶταν φίλοι μὰ ἐχτροὶ τοῦ λαοῦ πὸν ἀρχίζει νά ξυπνάει, θὰ αἰστανότανε μίαν εἰλικρινῆ χαίρεκακία γιὰ τὰ τελευταῖα «πολιτισμοῦ ἔργα» τῶ σημερινῶν Ἑλλήνων: ἓνα λαὸ πὸν με τέτοιον τρόπο μεταχειρίζεται τὸ ἀγαθὸ τῆς ἐλεύτερης σκέψης, ἓνα λαὸ πὸν χωρὶς ἀπ' αὐτὸ ντρέπεται γιὰ τὴν ἴδια του τὴ μητρικὴ γλώσσα, πρέπει κανέναν νά παραιτήσῃ στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὴν «τύχη» του. Μ' ὅλ' αὐτὰ ὅμως οἱ γνωστές τοῦ νεοελληνικοῦ λαοῦ δέν ἀμφιβάλλουν γιὰ τὸ μέλλον του: οἱ δροσερές δυνάμεις τῆς προόδου ὑπάρχουν ἂν κ' ἡ ἀντιδραστικὴ πλειονοψηφία ἐμποδίζει ἀκόμα τὴν ἀνάπτυξή τους. Εἶναι πιὰ ὀλεφάνερο πὸς ἡ ἐπίσημη γλώσσα τὰ βρῖσκει σκοῦρα γιὰ νά ἔχει ἀνάγκη νά προστατευτεῖ με νομοθετικὰ ἀναγκαστικά μέτρα, γιὰ νά θέλουν νά κλείσουν τὸ στόμα τῶν ὀπαδῶν τῆς προόδου με τὴν ἀστυνομία—ἢ με τὸν ὄχλο. Κάθε μέρα μᾶς δίνει καὶ νέες ἀποδείξεις γιὰ τίς προσπάθειες τῶν ὀπαδῶν τῆς παραδομένης γλώσσας νά βάλουν φῆμωτρο στὴ σκέψη. Μπορεῖ κανένας νά σκέπτεται

ὅπως θέλει γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα—ὅμως ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες πρέπει νά ναι σύμφωνοι σ' ἓνα σημεῖο, πὸς δηλ. στὸν «πολιτιστικὸν ἄγωνα» γιὰ ἓναν νέο γλωσσικὸ τύπο (πὸν εἶναι γνήσια ἐθνικός) τὰ μέσα πὸν χρησιμοποιοῦν οἱ Ἕλληνες ἀντιδραστικοὶ γιὰ νά ἐπικρατήσουν εἶναι ἀπαίσια. Ζητήματα πολιτισμοῦ δέν ἀποφασίζονται με τὴ μπαγιονέτα ἢ με ὀχλοκρατία.

ΑΛΜΠΕΡΤΟΣ ΤΟΥΜΠ

καθηγητὴς τῆς Ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου.

Με τὴν πεποίθηση πὸς ἡ ἐκπολιτιστικὴ πρόδο τῆς νέας Ἑλλάδας εἶναι σφιχτοδεμένη με τὴ λαϊκὴ τῆς γλώσσας, συμφωνοῦν με τὰ γραφόμενα τῶν κ. κ. Τριανταφυλλίδη καὶ Τοῦμπ ἐνάντια στὴν ποταπὴ καταπίεση τῆς έλληνικῆς λαϊκῆς γλώσσας οἱ ὑπογραμμένοι:

ΚΑΡΟΛΟΣ BRUGMANN ΑΛΜΠΕΡΤΟΣ EHRHARD
Καθηγητὴς τῆς Ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λιψίας. Καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλωσσολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου.

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΡΚ ΓΟΥΔΙΕΛΜΟΣ ΜΑΓΕΡ-ΛΕΒΚΕ
Συντάκτης τοῦ «Βυζαντινοῦ Περιοδικοῦ». Μολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης.

ΡΟΥΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ -- Ο "ΩΚΕΑΝΟΣ," ΤΟΥ Α. ΑΝΔΡΕΓΕΒ (*)

Ὁ Χάγαρτ, πὸν στὸ πρόσωπό του ὁ συγγραφέας θέλει νά δείξει τὸ νιτσεϊσμό του, ἂν καὶ εἶναι ληστής, δὲ ρέπει συνειδητὰ πρὸς τὴ ληστεία. Κυνηγᾷ ἓναν ὀρισμένο σκοπὸ, ἀψηλὸ σκοπὸ, κι ὅταν λέγει γιὰ μέσο τῆς συντήρησής του τὴ ληστεία, θέλει νά φτάσει τὸν ἥλιο τῆς ἀθρόωπινης ἐφτυχίας πὸν αἰώνια φέδγει καὶ εἶναι βέβαιος πὸς μπορεῖ νά τότε φτάσει.

Ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ σκηνὴ πὸν ὁ ἀδῶς φωνάζει τὸ Χάγαρτ νά βοηθήσῃ ἀφτόνε καὶ τοὺς δύστηνους ψαράδες...

«— Ξέρεις ποιόνε φωνάζεις; ρωτᾷ ὁ Χάγαρτ.

— Ὅχι, δέν ξέρω. Σὲ βλέπω πὸν εἶσαι νέος, γερός, βλέπω πὸν τὸ πρόσωπό σου, ἂν καὶ κατσουφιασμένο, εἶναι ὁμορφο καὶ νομίζω πὸς μπορεῖς νά εἶσαι ἓνας ἐργάτης, ὄχι χειρότερος ἀπὸ μερικοὺς ἄλλους.

(*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ περασμένο φύλλο. Ἀρχινάμε με τὸν τελευταῖο παράγραφο πὸν τυπώθηκε στὸ περασμένο φύλλο λαθεμένος.

Τὸ συγγραφέα τὸν ἐνδιαφέρει πολὺ τὸ θέμα. γιὰ τίς σκέψεις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, δυὸ θεμελιώδεις ροπές τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ὠκεανὸς — δηλ. ἡ ζωὴ ποτὲ δὲν ψεύδεται, κατὰ τὸ Χάγαρτ. Μέσα στὴ ζωὴ ὅμως ὑπάρχει μιὰ κακὴ ἀρχή, στοιχεῖο ἀναπόφευγο...

Μὰ ἀνάμεσο στὰ δυὸ στοιχεῖα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τίς δυὸ ἀφτές «φαινομενικὲς» ἀντίθετες μέσα στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ τίς χωρίζει ἓνα «φαινομενικὸ χάος, δὲν ὑπάρχει ἄραγε κἀνα γιοφύρι;

Ἀφτὴ φαίνεται νὰ εἶναι ἡ λογικὴ βάση ποὺ ἀναγκάζει τὸν Ἀνδρέγεβ νὰ ζητήσει τὴ λογικὴ ἐννοητῶν δυὸ τούτων ἀνένωτων τάχα δρόμων τῆς ἀθρώπινης ψυχῆς.

«— Τί ἔχεις κ' εἶσαι λυπημένος, Χάγαρτ;... ρωτᾷ ἓνας ἄγνωστος τὸ ληστή.

— Σκέφτομαι γιὰ τὴ ζωὴ, κύριε μου. Βλέπω καὶ τὰ ἰδικά σας ἐδγενικά καὶ λυπημένα μάτια νὰ τεχνίζουνε πρὸς τὸ μέρος ὅπου καὶ τὰ δικά μου, δηλαδὴ πρὸς τὸ μακρυνὸ ἄγριο σκοτάδι. Γιὰ πέστε μου, τί κινεῖται κεῖ πέρα; τί εἶναι κεῖνο ποὺ ἡσυχάζει καὶ περιμένει καὶ σιωπᾷ καὶ φωνάζει καὶ παραπονιέται μὲ τίς διάφορες φωνές του; Τί φωνές εἶναι ἀφτές ποὺ μὲ κράζουνε καὶ γιομίζουνε τὴν ψυχὴ μου θλίψη καὶ τίποτα δὲ λένε; Ἀπὸ ποῦ ἡ νύχτα ἀφτὴ; Ἀπὸ ποῦ ἡ τόση θλίψη μου;»

Καθὼς βλέπουμε δῶ, ὅπως καὶ στὸ «Ἀνάθεμα» καὶ στὸν «Ἰούδα» ἔτσι καὶ στὸν «Ὁκεανὸς» ὁ Ἀνδρέγεβ δὲ δείχνει καμιὰ ἔχτρα ἀνάμεσο στὰ σύμβολα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Τὰ μάτια τοῦ Χάγαρτ ἀτενίζουν ἐκεῖ ὅπου καὶ τὰ μάτια τοῦ «ἄγνωστου» ποὺ συμβολίζει τὸ καλὸ. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀδδᾶς μὲ τὴν κόρη του, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν ἐπίσης ἓνα «ρηχὸ» καλὸ, συμπαθοῦνε τὸ ληστὴ Χάγαρτ ποὺ κατ' ἀφτοὺς ἀντιπροσωπεύει τὸ κακὸ.

Ὁ ἀδδᾶς, καθὼς εἶδαμε, θεωρεῖ τὸ ληστὴ ἐργάτη «ὄχι χειρότερο» ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Στὴν παρακάτω σκηνὴ ὁ συγγραφέας συμβολίζει τὸ χριστιανισμό, ἂν μπορεῖ ὁ κόσμος στὸ μέλλον νὰ περιμένει ἀπ' ἀφτόνε τίποτα:

— «Ἐσύ, Χάγαρτ, μεγάλωσες στὴ θάλασσα, τοῦ λέγει ὁ ἄγνωστος, γιὰ πές μου λοιπὸν τί εἶναι κεῖνο τὸ ἀδύνατο φῶς μακρυνὰ στὰ δεξιὰ;

— Εἶναι τὸ φανάρι τοῦ ἁγ. Σταβροῦ, τοῦ λείει ὁ Χάγαρτ.

— Ἔτσι αἱ! Τὸ φανάρι τοῦ Σταβροῦ! Δὲν τῶξερα. Μὰ μπορεῖ ποτε ἓνα ἀδύνατο φῶς νὰ βοηθήσει στὴν τρικυμία;»

Τὸ ἀδύνατο φῶς τοῦ φαναριοῦ τοῦ Σταβροῦ εἶναι βέβαια ὁ χριστιανισμὸς ποὺ δὲν μπορεῖ πιά καθῶς καὶ πρὶν νὰ συγκρατήσῃ τίς μεγάλες λαϊκὲς ὁρμὲς καὶ σιγὰ σιγὰ ξεθυμαίνει, ὥς ποὺ νὰ πεθάνει ὁλότελα.

Τὸν ἀδδᾶ τονε σκότωσε ἓνας σύντροφος τοῦ Χάγαρτ, ὁ Χόρρε. Πάνω στὸ θυμὸ του ὁ ἀρχιπειρατὴς προστάζει νὰ κρεμάσουνε τὸ σύντροφό του γιὰ τὸ φόνεμα τοῦ ἀδδᾶ, πρᾶμα ποὺ κἀναι τὴ Μαριέτα νὰ τότε θαμάσει καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ πιὸ πολὺ.

— «Εἶσαι δυνατὸς καὶ δίκαιος, τοῦ λέγει. Τρελὴ εἴμουνα τότε ποὺ φοβόμουνε τὴ μεγάλη σου δύναμη».

Ὁ Χάγαρτ ὅμως τῆς ψεματίζει τὰ λόγια ἀφτὰ μὲ τὴν ἀπάντησή του:

— «Ψέματα. Ἐγὼ δὲν ξέρω τί θὰ πεῖ δικαιοσύνη!»

Τὴν ὥρα ποὺ εἶτνε γιὰ νὰ κρεμάσουνε τὸ Χόρρε ὁρμοῦνε οἱ συνάδερφοί του καὶ τότε σώζουνε. Ὁ Χάγαρτ σ' ἀφτὸ ἀπάνω δὲν ἀντιστέκεται, παρὰ τότε συχωρᾷ. Τότες ἡ Μαριέτα πιά βεβαιώνεται πῶς ὁ ληστὴς εἶναι ἀδίκος καὶ ἀρχίζει νὰ τότε μισεῖ καὶ νὰ τὸν καταρίεται. Γιὰ κεῖνη πιά ὁ Χάγαρτ εἶναι ἓνας ὁλότελα ληστής, γι' ἀφτὸ καὶ τὸν ἀφίνει καὶ φέβγει μόνος του.

Τὴν ὥρα ποὺ φέβγει ὁ Χάγαρτ καὶ τὰ κανόνια τότε χαιρετοῦνε, ἡ Μαριέτα σηκώνει ἀψηλὰ τὸ γιό τους καὶ φωνάζει:

— «Χάγαρτ κοίτα πίσω σου! Σοῦ φωνάζει ὁ Νόνης. Κοίταξε Χάγαρτ, θέλει νὰ σὲ καταραστεῖ. Κοίτα, Νόνη, ἀφτὸς εἶναι ὁ πατέρας σου! Ἄμα θὰ μεγαλώσεις, Νόνη, νὰ γυρίσεις ὅλες τίς θάλασσες καὶ νὰ τὸν ἔβρεις, καὶ ἄμα τὸν ἔβρεις, γιόκα μου, ἀνέβασ' τον ἀψηλὰ στὴν ἀντένα καὶ πέταξέ τον...»

Κ' ἔτσι, μὲ τὴ μητρικὴ φωνὴ πρὸς τὸ γιὸ νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἀδικο πατέρα, τελιώνει τὸ ἔργο.

Στὸ ἔργο τοῦτο πάλε ὁ Ἀνδρέγεβ μᾶς ἐδειξε τὸ δυνατό του τάλαντο καὶ τίς ἰδέες ποὺ τότε βασανίζονε γυρέδοντας μιὰ θετικὴ ἀληθινὴ ἀπάντηση.

Ἡ καλλιτεχνικὴ πλοκὴ τοῦ ἔργου, ἡ νεωτεριστικὴ φιλοσοφία του καὶ ἡ πρωτοτυπία, ἀφτὰ εἶναι τὰ κυριώτερὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κινουρίας τραγωδίας τοῦ Ἀνδρέγεβ ποὺ λέφιερα μπορεῖ νὰ σταθεῖ πλάι στὸ ἀριστοῦργημά του τὸ «Ἀνάθεμα!» ποὺ ἀγοῖζε κινουρίο δρόμο στὰ ρούσσικα γράμματα.